

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 3.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.3.55>

УДК 332.13:330.13

О. В. Мірошніченко,

аспірант кафедри економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7988-9847>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

O. Miroshnychenko,

*Postgraduate student of the Department of Economics, National University of
Bioresources and Natural Resources of Ukraine*

STATE REGULATION OF RURAL DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Державне регулювання сільського розвитку класично є важливим інструментом забезпечення сталого розвитку, продовольчої безпеки країни та рівномірного розвитку сільських територій. Сучасною специфікою такого регулювання є його змістовна трансформація, зумовлена активною децентралізацією державного управління в Україні за рахунок орієнтації на зміни у структурі та ролі органів місцевого самоврядування. Умови децентралізації формують нову специфіку державного регулювання, яка ґрунтується на заходах з координації національних, регіональних та місцевих політик, моніторингу

сталості екологічного середовища та здоров'я нації, розподілі та використанні бюджетних коштів. У межах дослідження звернено увагу, що процес державного регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації є правом територіальної громади та потребує особливого формату, який враховує особливості сільських територій. Відповідно до наведених вище особливостей сільських територій, державне регулювання їх розвитку має здійснюватися за допомогою наступних напрямків: створення механізмів фінансової підтримки сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства та регіональної інфраструктури з урахуванням потреб місцевих громад; створення механізмів фінансової підтримки розвитку традиційних промислів та ремесел через залучення інвестицій від приватних підприємців; розвиток туризму та агротуризму; підвищення кваліфікації місцевих керівників та працівників сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства та інших галузей; розвиток інфраструктури сільських територій; розвиток системи землекористування; розвиток виробництва енергії з використанням відновлюваних джерел. Державне регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації має бути спрямоване на використання широкого арсеналу інструментів для сприяння поліпшенню якості життя та економічного добробуту людей, що проживають у селах, на зміни відношення до місця проживання, збереження ландшафтів та біологічного різноманіття.

State regulation of rural development is traditionally an important tool for ensuring sustainable development, food security, and balanced development of rural areas. The modern specificity of such regulation is its significant transformation, driven by the active decentralization of state governance in Ukraine, focusing on changes in the structure and role of local self-government bodies. The conditions of decentralization create a new specificity of state regulation, which is based on measures to coordinate national, regional, and local policies, monitor the sustainability of the ecological environment and the nation's health, and allocate and use budgetary funds. As part of the research, attention was paid to the fact that the process of state

regulation of rural development in the context of decentralization is the right of the territorial community and requires a special format that takes into account the peculiarities of rural areas. According to the above-mentioned characteristics of rural areas, state regulation of their development should be carried out through the following directions: creation of mechanisms for financial support of agriculture, forestry, and fisheries, as well as regional infrastructure, taking into account the needs of local communities; creation of mechanisms for financial support for the development of traditional industries and crafts through the involvement of investments from private entrepreneurs; development of tourism and agro-tourism; raising the qualifications of local leaders and workers in agriculture, forestry, fisheries, and other industries; development of rural infrastructure; development of land use systems; development of energy production using renewable sources. State regulation of rural development in the context of decentralization should be aimed at using a wide range of tools to promote the improvement of the quality of life and economic well-being of people living in rural areas, changing attitudes towards place of residence, preserving landscapes, and biodiversity. The prospects for further research in this direction lie in studying the effectiveness of the proposed tools and directions for regulating rural development in the context of decentralization.

Ключові слова: *сільські території; робочі місця; сільське господарство; лісове господарство; рибне господарство.*

Key words: *rural areas; work places; agriculture; forestry; fisheries.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Державне регулювання сільського розвитку класично є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку та продовольчої безпеки країни та рівномірного розвитку сільських територій, спрямованого на поліпшення якості життя і економічного добробуту людей у місцевості за межами міст або території, які не є урбанізовані. Втім, сучасна специфіка такого регулювання полягає у його змістовній трансформації,

зумовленій активною децентралізацією державного управління в Україні, яке за рахунок орієнтованості на зміни у структурі та ролі органів місцевого самоврядування (зокрема, у забезпеченні фінансової та бюджетної автономії місцевих громад, розвитку міжрегіональної співпраці та створення сприятливих умов для підвищення ефективності роботи органів влади та місцевого самоврядування) забезпечує зростання ролі місцевих органів влади у регулюванні сільського розвитку. Умови децентралізації формують нову специфіку державного регулювання в окресленій площині, яка ґрунтується на: 1) заходах з постійної координації національних, регіональних та місцевих політик (без цього одні сільські території будуть розвиватися швидше за інші, що може призвести до нерівномірного розподілу доходів та інфраструктури); 2) заходах з безперервного моніторингу сталості екологічного середовища та здоров'я нації (органи місцевого самоврядування мають зважати на те, що застосування засобів захисту рослин, використання мінеральних добрив та інші фактори, пов'язані з сільським господарством, можуть негативно впливати на довкілля та здоров'я людей); 3) заходах з розподілу та використання бюджетних коштів, шляхом встановлення місцевих податків та зборів, залучення інвестицій та фінансування з зовнішніх джерел тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед основних, в яких започатковано дослідження базових проблем регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації, можна виділити напрацювання А. Віремейчика, О. Рубана, К. М. Бліщука, М. Адамовича та М. Зволинської-Лигай. Саме на ці праці автор спирається, зважаючи на значну кількість наявних у них положень, які спрямовані на оптимізацію розподілу повноважень державної влади щодо управління ресурсами сільських територій та участі громад у регулюванні процесів розвитку сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства та регіональної інфраструктури, які вважаються ключовими для їх фінансової та бюджетної незалежності. Не зважаючи на достатню розробленість теми, слід зважати на те, що державне регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації є правом територіальної громади, а відтак потребує особливого

формату, зміст якого не знайшов висвітлення в наявній науковій літературі. Виділення означеної проблеми зумовило вибір напрямку і мети дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення специфіки державного регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Умови децентралізації державного управління в Україні почали формуватися у 2014 році, у зв'язку з прийняттям реформи децентралізації. Згідно з нею відбувся запровадження нової адміністративно-територіальної одиниці – об'єднаної територіальної громади (ОТГ) та перехід до нової системи територіального устрою держави, де роль місцевих громад зростає, а роль обласних та районних органів державної влади зменшилася. Зокрема, враховуючи, що місцеві громади отримали значну автономію у питаннях бюджетної та фінансової політики, розвитку інфраструктури, охорони здоров'я, освіти та інших галузей, категорія сільського розвитку стала базовою категорією державного регулювання в умовах нового адміністративно-територіального устрою. З 2015 року в Україні в рамках реформи децентралізації формувалися об'єднані територіальні громади, на основі яких у 2020 році було сформовано новий адміністративно-територіальний устрій. Наразі в Україні діє 870 сільських, 467 селищних та 386 міських територіальних громад.

При цьому, хоча загальна інтерпретація сільського розвитку в умовах нового адміністративно-територіального устрою не змінилася (оскільки цей розвиток є об'єктивно регульованим процесом постійного поліпшення якості життя та економічного добробуту людей, що проживають у селах, при умові, що він сприяє збереженню ландшафтів та біологічного різноманіття [1; 3]), при деталізованому розгляді можна побачити, що ця категорія отримала нове, якісно інше значення.

Зокрема, у вузькому сенсі категорія сільського розвитку в умовах децентралізації інтерпретується як сукупність інструментів та процесів, за допомогою яких органи місцевого самоврядування досягають поліпшення, що включає в себе сталий економічний розвиток громад, підвищення

конкурентоздатності територій, розвиток малого та середнього бізнесу на селі, розвиток інфраструктури, добробут і комфортність проживання сільського населення [4]. При цьому місцеве самоврядування є правом територіальної громади (а саме жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста), самостійно вирішувати питання місцевого значення відповідно до ст. 140 Конституції України [6].

Таке право ґрунтується на досить змістовному законодавчому підґрунті (сформованому дією Законів України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»; «Про співробітництво територіальних громад»; «Про засади державної регіональної політики» та постанови ВРУ «Про утворення та ліквідацію районів» та низкою інших законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг), за яким місцевості за межами міст або території, які не є урбанізовані, автоматично стають суб'єктами нової парадигми сільського розвитку, що ґрунтується на консолідації політичної, адміністративної та фіскальної складових [4].

Враховуючи, що сільські території України займають 90% площі держави, на яких проживає понад 30% населення [4], слід зазначити, що процес державного регулювання їх розвитку потребує особливого формату, який враховує особливості таких територій, оскільки вони відрізняються від міських територій.

Базові особливості сільських територій в Україні, які визначають зміст державного регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації, виділені нами на рис. 1.

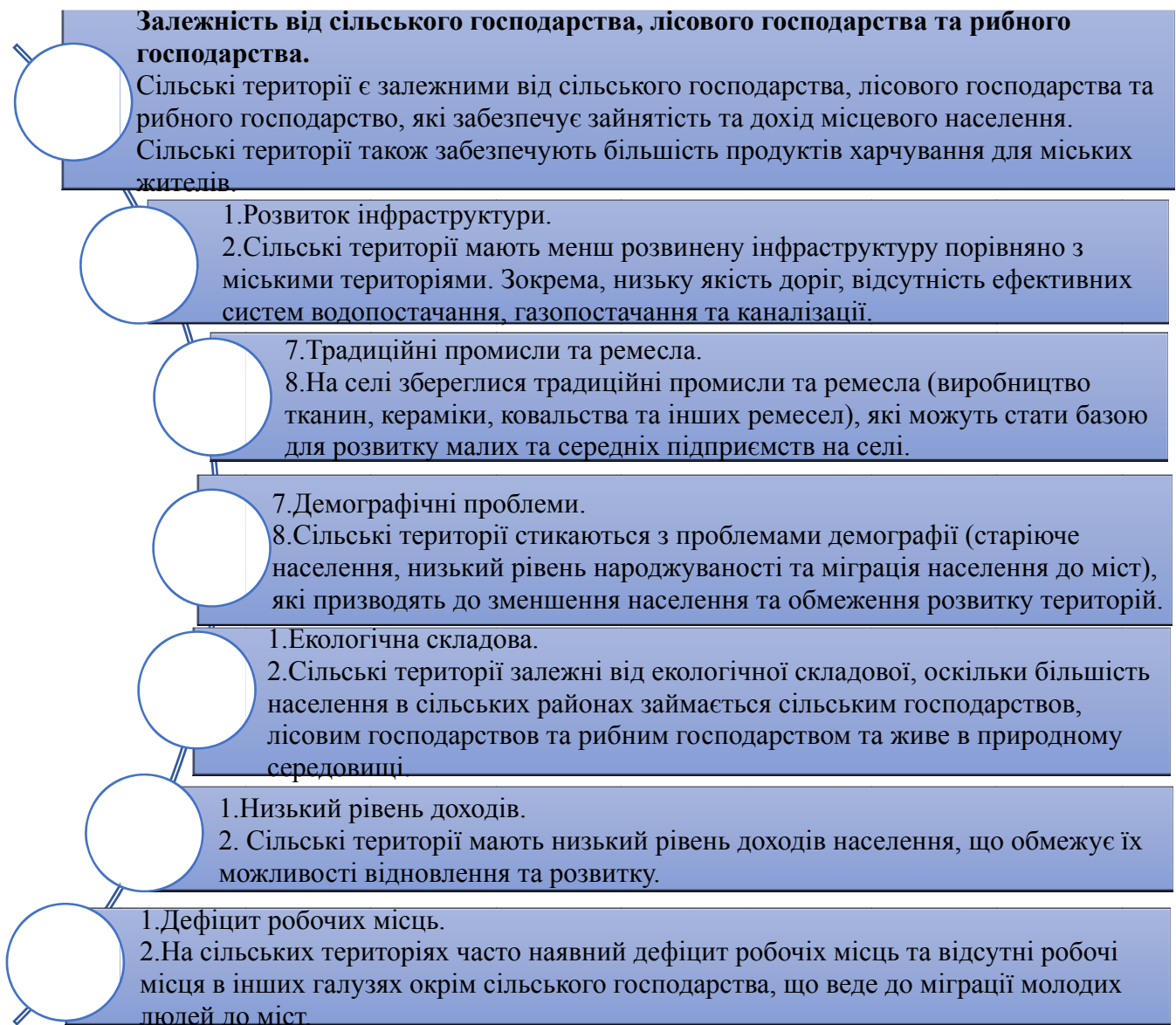


Рис. 1. Базові особливості сільських територій в Україні які визначають зміст державне регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації

Джерело: сформовано автором на основі [4]

Серед базових особливостей сільських територій в Україні є:

1. Обмеженість за кількістю робочих місць. Наприклад, зайнятість населення у міських територіях у 2021 році коливалась від 49,8% до 50,7% від загальної кількості населення, тоді як у сільських територіях це значення коливалося від 46% до 47% (див. табл. 1).

**Таблиця 1. Зайнятість населення за типом місцевості у 2021 році,
Україна (%)**

Місцевість	у % до населення місцевості			
	січень-березень	січень-червень	січень-вересень	січень-грудень
Міська	49,8	50,4	50,7	50,5
Сільська	46,1	46,8	47,3	46,7

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України

Крім того, за адміністративними даними Державної служби зайнятості на сільських територіях часто відсутні робочі місця в інших галузях, окрім сільського господарства. Зокрема, за даними Державної служби статистики України, у 2021 році на сільських територіях було працевлаштовано близько 4,8 мільйонів осіб, з яких близько 68% працювали у сільському господарстві. Інші види діяльності, такі як промисловість, будівництво, транспорт, торгівля та послуги, займали менше 32% зайнятості на сільських територіях.

2. Значна залежність від розвитку сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства, які забезпечують зайнятість та дохід місцевого населення. Цей вид економічної діяльності хоча і характеризується поступовим приростом чистого прибутку з 2010 по 2021 р. з 17170562,4 до 238806950,0 тис. грн (рис. 2), відрізняється значно нижчим (порівняно з іншими видами діяльності) рівнем оплати праці. Крім того дані, щодо такого зростання є усередненими (відтак, можуть мати специфіку за напрямками вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів, вирощування цукрової тростини, вирощування інших однорічних і дворічних культур, вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, вирощування винограду тощо.

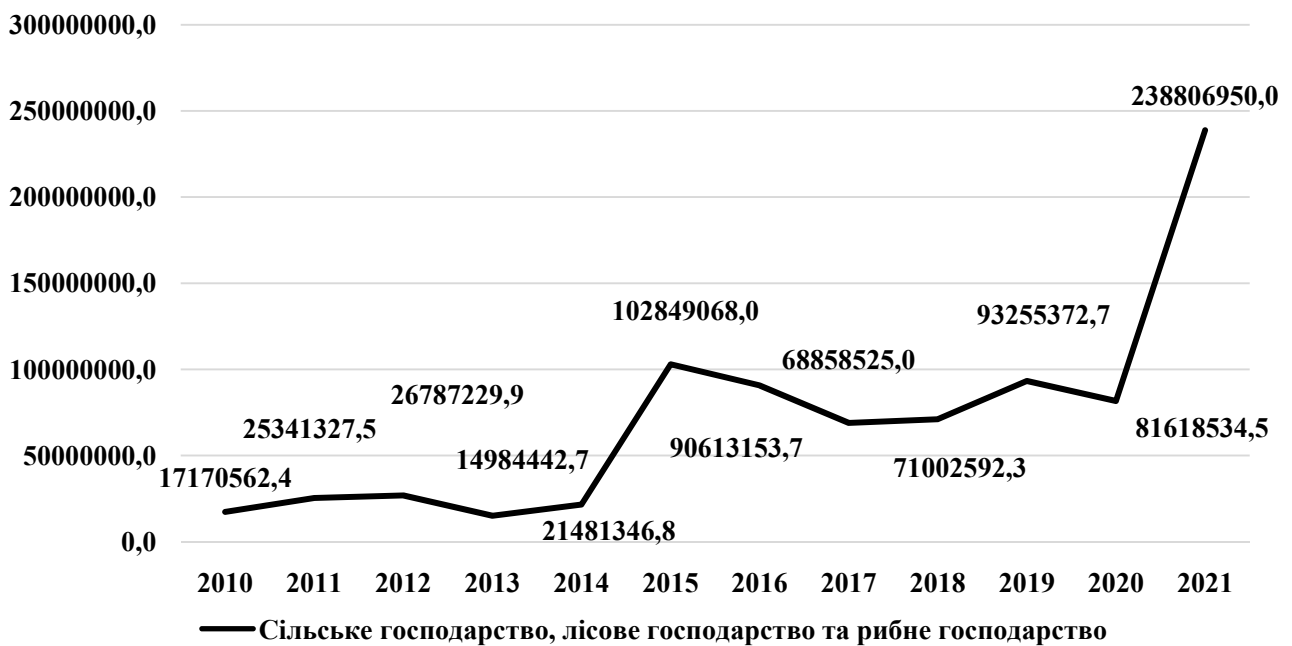


Рис. 2. Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств, що належать до сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства за 2010-2021 рр., тис. грн.

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України

3. Значна залежність від розвитку традиційних промислів та ремесел зумовлена тим, що на сільських територіях нерідко відсутні робочі місця в інших галузях, окрім сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства. Тому розвиток традиційних промислів та ремесел може стати альтернативним джерелом доходу для місцевого населення.

4. Значна залежність від рівня розвитку інфраструктури, який є недостатнім. Наприклад, за даними Міністерства розвитку громад та територій України, станом на 1 липня 2021 року, у сільських населених пунктах було всього 11,7% сучасних каналізаційних систем та 17,1% сучасних водопровідних систем (у порівнянні з 67,8% та 66,1% відповідно в міських населених пунктах). За даними Державної служби статистики України, у 2021 році у сільських населених пунктах:

- було всього 22,8% магазинів, у порівнянні з 77,2% у міських населених пунктах;

- загальна протяжність доріг в Україні складала 169,5 тис. км., з яких лише 36,5% припадали на сільську місцевість (95% з яких залишаються в незадовільному стані).

5. Обмеженість за екологічною складовою полягає в тому, що сільське господарство та інші землекористувальні види діяльності, що здійснюються, можуть негативно впливати на довкілля на сільських територіях та їх природні ресурси через надмірне використання хімічних добрив та пестицидів, забруднення водних джерел та знищення лісів;

6. Обмеженість за демографічною складовою проявляється не лише у старіючому населенні та низькому рівні народжуваності, але й у значній міграції населення до міст, що підтверджується на основі порівняння показників міграційного приросту (скорочення) населення в сільській та міській місцевостях України (див. рис. 3).

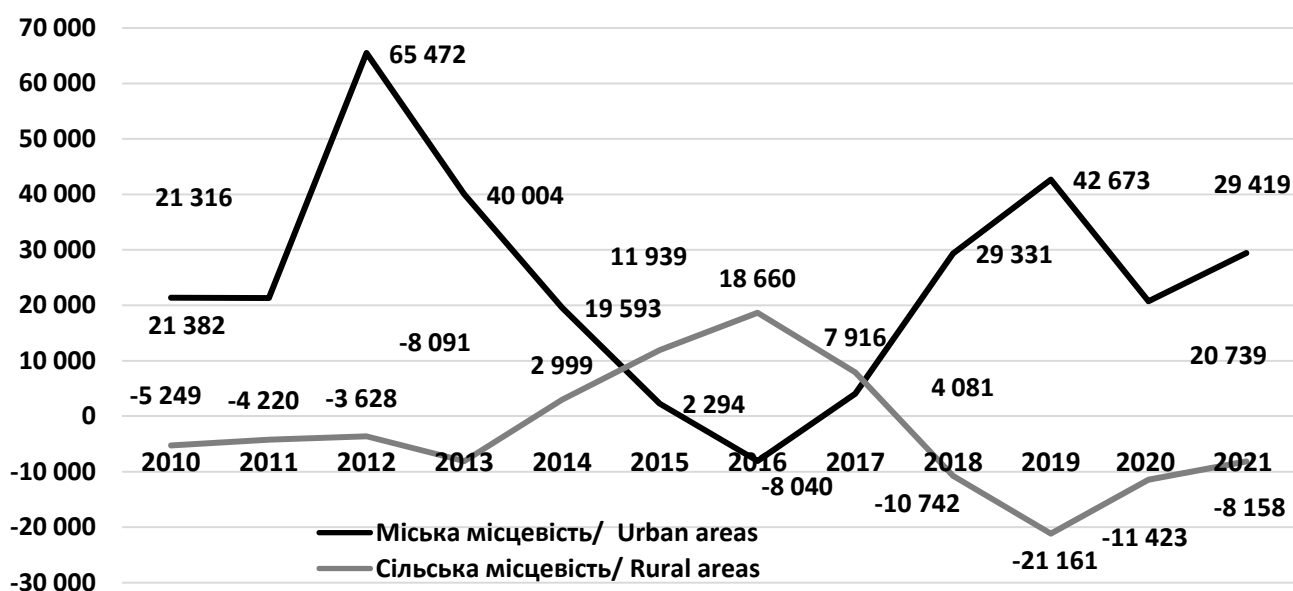


Рис. 3. Динаміка міграційного приросту (скорочення) населення в сільській та міській місцевостях України, 2010-2021 рр., тис. осіб

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України

Фактично, з урахуванням низької вартості робочої сили, що не забезпечує високих стандартів споживання, значна частина селян працюють не за місцем проживання або змінюють місце проживання, намагаючись працевлаштуватися у інших галузях економіки, і у сільській місцевості спостерігається від'ємне сальдо міграції (в 2021 р. воно складало -8158 тис. осіб).

7. Нижчий, порівняно з міським населенням, рівень доходів. Наприклад, на початок 2021 р. міське домогосподарство отримувало в середньому 16,700

тисячі гривень за місяць, сільське – 14,400 тисячі гривень. Аналогічне становище було наявне на початок 2020 р., коли міське домогосподарство отримувало в середньому за місяць 12 620 грн, сільське – 11 470 грн (за 2019 рік – 12 317 грн та 10 884 грн).

Враховуючи наведені вище особливості сільських територій, коли державне регулювання їх розвитку знаходиться в компетенції територіальної громади, можливість здійснення такого регулювання полягає у застосуванні різноманітних інструментів та напрямків, основні з яких вказано на рис. 4:



Рис. 4. Основні інструменти та напрямки регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації

Джерело: сформовано автором на основі [1-3; 7]

Поєднання окреслених інструментів та напрямків визначає загальний зміст процесу державного регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації, що узагальнює:

1. Розвиток сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства та регіональної інфраструктури з урахуванням потреб місцевих громад. Зокрема, важливо використати інструменти забезпечення місцевих бюджетів достатньою кількістю коштів для фінансування програм з підтримки локальних видів економічної діяльності та місцевої інфраструктури та регулювання підприємницької активності. Для цього доцільним є:

- розвиток мережі аграрних кооперативів та об'єднань. Мережа аграрних кооперативів та об'єднань може забезпечити зростання ефективності сільського господарства, зокрема через спільну закупівлю обладнання та ресурсів, спільну переробку;

- розвиток мережі молочних та м'ясних кооперативів та об'єднань. Мережа молочних та м'ясних кооперативів та об'єднань може забезпечити зростання ефективності сільського господарства, зокрема спільний ринок збуту продукції та спільну переробку;

- розвиток мережі підприємств, які реалізують допоміжну діяльність у сільському господарстві та післяурожайну діяльність (а саме забезпечують сільське господарство необхідними послугами, серед яких передпосівна підготовка полів, сівбу та садіння сільськогосподарських культур, оброблення сільськогосподарських культур, боротьбу зі шкідниками, пов'язану із сільським господарством, обстеження стану стада, надання послуг з перегону та випасу худоби, вихолощування свійської птиці, очищення та дезінфікування тваринницьких приміщень тощо). Серед способів підтримки розвитку цих підприємств є надання фінансової допомоги на розширення їхньої діяльності та покращення технологічної бази, а також створення спеціалізованих територій для зберігання та переробки сільськогосподарської продукції.

2. Створення механізмів фінансової підтримки розвитку традиційних промислів та ремесел шляхом залучення інвестицій від приватних підприємців є

добрим способом. Для цього можуть бути розроблені спеціальні інвестиційні програми, що сприятимуть відкриттю ремісничих майстерень, створенню нових робочих місць та розвитку традиційних галузей виробництва на селі. Це доцільно з метою розвитку нових форм економіки на селі, які можуть стати додатковим джерелом доходів для місцевих жителів. Надання фінансової підтримки можна поєднати зі створенням центрів компетенцій, де молодь та досвідчені майстри зможуть обмінюватися досвідом та навчатися новим технологіям. Це дозволить забезпечити збереження традиційних промислів та ремесел на селі та сприятиме розвитку нових напрямків діяльності.

3. Розвиток туризму та агротуризму. Сільські території мають потенціал для розвитку туризму та агротуризму. Місцеві органи влади можуть забезпечувати підтримку розвитку таких форм туризму через інструменти, які сприяють створенню та покращенню необхідної інфраструктури (зокрема садиб, сільських готелів, гостьових будинків, ресторанів, кафе, кемпінгів, велосипедних та пішохідних маршрутів, спортивних майданчиків тощо), підтримку фермерів та власників сільських домогосподарств у розвитку агротуризму, збереження культурної та історичної спадщини на сільських територіях, організація музеїв, виставок, фестивалів та інших подій для привернення туристів.

4. Підвищення кваліфікації місцевих керівників та працівників сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства та інших галузей. З метою ефективного управління сільським розвитком важливо забезпечити належну підготовку та кваліфікацію керівників місцевих органів влади та працівників місцевих господарств, майстрів традиційних промислів та ремесел, фахівців туризму та агротуризму. Існує декілька форм та механізмів підвищення кваліфікації, які можуть бути використані для досягнення цієї мети. Основні з них: тренінги та семінари, курси та програми підвищення кваліфікації, менторинг та коучинг а індивідуальній основі (спрямовані на розвиток конкретних навичок та вмінь працівників), професійні асоціації та організації, освітні програми вищих навчальних закладів.

5. Розвиток інфраструктури сільських територій. Важливо забезпечити належний розвиток інфраструктури в сільських територіях, зокрема, створення та реконструкцію доріг, мостів, каналізації, водопостачання, газопостачання, енергозабезпечення, освіти та медицини. Для цього можуть бути використані наступні інструменти: державні програми розвитку сільських територій; кредити на будівництво та реконструкцію інфраструктури в сільських територіях; приватні інвестиційні проекти; партнерство між державою та приватним сектором (місцеві громади та приватні компанії можуть укладати угоди про співпрацю для розвитку інфраструктури в сільських територіях); гранти та фонди; програми міжнародної технічної допомоги (громади можуть брати участь у програмах, які держави-донори забезпечують технічну допомогу та фінансування для розвитку інфраструктури в сільських територіях).

6. Розвиток системи землекористування. Для ефективного розвитку сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства важливим елементом є розвиток системи землекористування в сільській місцевості. Для цього місцеві органи влади мають забезпечувати підтримку розвитку господарювання на селі, що функціонують на засадах ефективного використання землі (за допомогою впровадження сучасних технологій та зменшення втрат землі від ерозії та інших факторів). Необхідно ні тільки забезпечити доступ до інноваційних технологій та засобів механізації для землеробства, але і створити механізми забезпечення екологічної безпеки в сільській місцевості. Громадам слід контролювати дотримання екологічних вимог у процесі використання земельних ресурсів, розробляти заходи щодо охорони різноманітних видів рослин та тварин, забезпечення збереження ґрунтів, лісів, водних ресурсів, підтримувати розвиток екологічного сільського, лісового та рибного господарств та органічного виробництва та ін.

7. Розвиток виробництва енергії з використанням відновлюваних джерел, за рахунок таких інструментів, як: програми територіальних громад з підтримки виробництва енергії з використанням відновлюваних джерел (які містять різні види пільг та допомогу бізнесу та домогосподарствам від громади

для встановлення альтернативних джерел енергії), встановлення обмежень на використання невідновлювальних видів енергії у територіальних громадах. Виробництво енергії з використанням відновлюваних джерел може стати додатковим джерелом доходів для сільських територій та основою їх енергонезалежності. Місцеві органи влади можуть забезпечувати підтримку розвитку виробництва енергії з використанням відновлюваних джерел через надання пільг та фінансову підтримку.

Залежно від того, як поєднуються різні інструменти та напрямки, загальний зміст процесу державного регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації може варіюватися.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

У межах дослідження звернуто увагу на те, що процес державного регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації є відповідальністю територіальної громади та потребує особливого формату, який враховує особливості сільських територій. Серед цих особливостей можна виділити залежність від сільського, лісового та рибного господарств, обмеженість кількістю робочих місць, значну залежність від розвитку традиційних промислів та ремесел, недостатній рівень інфраструктури, обмеженість за екологічною та демографічною складовими, а також нижчий рівень доходів порівняно з міським населенням.

Відповідно до наведених вище особливостей сільських територій, державне регулювання їх розвитку має здійснюватися за допомогою наступних напрямків: створення механізмів фінансової підтримки сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства та регіональної інфраструктури з урахуванням потреб місцевих громад; створення механізмів фінансової підтримки розвитку традиційних промислів та ремесел через залучення інвестицій від приватних підприємців; розвитку туризму та агротуризму; підвищення кваліфікації місцевих керівників та працівників сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства та інших галузей; розвитку інфраструктури

сільських територій; розвитку системи землекористування; розвитку виробництва енергії з використанням відновлюваних джерел.

Державне регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації має бути спрямоване на використання досить широкого арсеналу інструментів, серед яких проектна, фінансова та інша підтримка з боку держави, забезпечення екологічної безпеки в сільській місцевості, доступ до інноваційних технологій та засобів механізації для землеробства, встановлення обмежень на використання невідновлювальних видів енергії у територіальних громадах тощо. Ефективність інструментів має визначати їх сприяння поліпшенню якості життя і економічного добробуту людей, що проживають у селах, за зміни відношення до місця проживання, збереження ландшафтів та біологічного різноманіття.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у дослідженні ефективності запропонованих інструментів та напрямків регулювання сільського розвитку в умовах децентралізації. Результати дослідження також можуть бути використані в процесі розробки та реалізації державної політики щодо розвитку сільських територій та підвищення їх економічного потенціалу.

Література

1. Adamowicz M., Zwolińska-Ligaj M. The «Smart Village» as a way to achieve sustainable development in rural areas of Poland. Sustainability, 2020, 12. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/16/6503>
2. Ukrstat.org – публікація документів Державної Служби Статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Бліщук К.М. Управління розвитком території: економічні аспекти. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 1. С. 217-224.
4. Вірмейчик А., Рубан О. Управління розвитком територій в умовах децентралізації, Економічний аналіз, 2021, Том 31. Вип. 1, С. 8-16.
5. Івашина Л. Роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільського зеленого туризму Державне управління та місцеве самоврядування. 2017, № 3, С. 143-148.

6. Конституція України - Розділ XI, Офіційне інтернет-представництво президента України URL: <https://hromady.org/tematichni-ta-sektoralni-platformi/cilskij-rozvitok/>

7. Прушківський В.Г., Колесников В.І. Теоретичні підходи до визначення сільських територій Проблеми економіки. 2014, Вип. 4. URL: https://www.problecon.com/pdf/2014/4_0/127_132.pdf

References

1. Adamowicz, M. and Zwolińska-Ligaj, M. (2020), “The «Smart Village» as a way to achieve sustainable development in rural areas of Poland”, *Sustainability*, Vol, 12, available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/16/6503> (Accessed 4.12.2022).

2. State Statistics Service of Ukraine (2023), available at: https://ukrstat.org/uk/operativ/oper_new.htm (Accessed 4.12.2022).

3. Blishchuk, K.M. (2018), “Territorial development management: economic aspects”, *Efektivnist' derzhavnoho upravlinnya*, vol. 1, pp. 217-224.

4. Viremeichyk, A. and Ruban, O. (2021), “Territorial development management in conditions of decentralization”, *Ekonomichnyy analiz*, Vol. 1(31), pp. 8-16.

5. Ivashina, L. (2017), The role of united territorial communities in the development of rural green tourism, *Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya*, Vol. 3, pp. 143-148.

6. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “Constitution of Ukraine - Chapter XI”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 4.12.2022).

7. Prushkivskyi, V.G. and Kolesnikov, V.I. (2014), “Theoretical approaches to the definition of rural areas”, *Problemy ekonomiky*, Vol. 4. available at: https://www.problecon.com/pdf/2014/4_0/127_132.pdf (Accessed 4.12.2022).

Стаття надійшла до редакції 02.03.2023 р.